

Prvi na obisku

RA SLOVENIJA 1, 19.03.2025, PROGRAM A1, 11.30

Ob sredah Prvi program hodi po obiskih. Evropska prestolnica kulture Nova Gorica - Gorica želi dokazati, da je kultura za vse, tudi za tiste, ki zaradi različnih oviranosti, na primer: slepote, umetniških del ali muzejskih eksponatov, ne morejo občudovati po običajni poti, zato bodo v petek v Novi Gorici odprli edinstveno razstavo "umetnost onkraj vidnega", ki bo obiskovalcem omogočala, da umetniška dela ne le vidijo, pač pa tudi otipajo in občutijo. V taktilno galerijo, ki bo odprla oči tudi videčim, sta se odpravila Janez Podlesnik in Andreja Čokl. Lep pozdrav v Novo Gorico.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Ja pozdrav iz Nove Gorice, natančneje iz Mercator centra v Kromberku, kjer že nekaj časa nastaja in bo v petek svoja vrata tudi uradno odprla prav posebna umetnostna galerija, tako imenovana taktilna oziroma tipna galerija, v njej pa bo razstavljen projekt "Umetnost onkraj vidnega". Z mano so štirje pomembni akterji, da rečem kar tako: Igor Miljavec, predsednik medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica, David Kožuh, kustos pedagog v Goriškem muzeju, vodja projekta, Peter Rot, tiflopedagog in Dragan Abram iz Kulturno umetniškega društva Artes. Gospod Igor Miljavec, vi ste predsednik medobčinskega Društva slepih in slabovidnih Nova Gorica in vaše društvo že vrsto let uresničuje različne projekte, ki bi poskrbeli za boljšo vključenost slepih in slabovidnih v družbo. No, ampak ta galerija je gotovo eden najbolj zahtevnih projektov, ki ste se ga lotili?

IGOR MILJAVEC (predsednik Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica)

Lep pozdrav. Res je, to je desetletne izkušnje, ki smo jih pač nabirali skupaj z Goriškim muzejem in ta galerija je, bi rekel, mogoče bolj izziv kot zahtevni projektov in res smo v njem, bi rekel, z različnimi partnerji, ki jih ni bilo malo in s tudi, na koncu koncev, tudi s štirimi fakultetami, univerzami in tudi drugimi partnerji, ki so kakorkoli pripomogli, naredili eno posebno zgodbo, ki ne bo za gledat, ampak bo za tipat.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

No, ampak takoj povejmo, da to ni le taktilna Galerija za slepe in slabovidne, ampak je predvsem Inkluzivna galerija za vse čute in za vse ranljive skupine, pa tudi za videče ljudi oziroma za ljudi brez oviranosti. Galerija namreč s svojim konceptom ozavešča o dostopnosti za vse in v njej tudi videči obiskovalci poglobljajo razumevanje ter empatijo do tistih, ki svet zaznavajo drugače. To je bil vaš namen?

IGOR MILJAVEC (predsednik Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica)

Točno točno to, da dejansko omogočimo vsem, ne glede na invalidnost, ne glede na hibo, ki jo ima, dejansko, da lahko pride, to so lahko otroci, na koncu koncev tudi mednarodno, kajti galerija je v treh jezikih. To bo povedal več David, ampak res je poudarek na tem, da ljudje lahko vidijo in pravzaprav začutijo galerijo drugače, kot smo rekli, da lahko tipajo, ne gledajo.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

David Kožuh, vi ste vodja tega projekta, sicer pa kustos pedagog v Goriškem muzeju. Gospod Miljavec je že omenil, da je razstava plod dela in sodelovanja več zelo različnih organizacij, društev, pa ne le iz Slovenije?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Ja, skozi čas smo skupaj z društvom ugotovili seveda, da moč ni samo v sodelovanju društva in muzeja, ampak v vključevanju tudi drugih partnerjev. Ravno zato, ker vsak je na nekem področju najboljši in če vsak na svojem področju doda tisto, v čemer je najboljši, lahko nastane projekt, ki je večplasten, sam po sebi pa ponuja tudi boljšo izkušnjo za obiskovalce.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Torej, omenili smo že Goriški muzej pa Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica, društvo Artes, pritegnili ste italijanske muzeje, **univerze**.

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Želeli smo v bistvu povabiti čim večji krog partnerjev, tako da imamo vse štiri slovenske univerze, vsak na svojem področju, torej študentje iz Kopra so prilagajali zvočne opise umetninam, študenti Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani so interpretirali Avgusta Černigoja v keramiki, potem imamo Akademijo umetnosti Univerze v Novi Gorici, ki je sodelovala na pripravi videa, in Pedagoška fakulteta v Mariboru, ki bo pomagala s pedagoškim programom.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Pa ne le slovenske, tudi italijanske partnerje ste vključili, pa celo univerzo iz Združenih držav Amerike?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Ja, po nekem naključju, ki seveda v resnici ni naključje, smo prišli tudi v stik z univerzo San Jose. In tam je v resnici skorajda slepa profesorica, se odloča, da bo pristopila z inkluzivnim pedagoškim programom, ki bi bil namenjen ne samo za izvajanje v galeriji, ampak tudi za aktivnosti doma, tako da v bistvu širimo vključenost in dostopnost tudi izven same galerije.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Pa pritegnili ste slovenske in italijanske srednješolce, tudi nekatere druge umetnostne galerije, tako da res veliko sodelujočih v projektu in tako je ta galerija pravzaprav sodoben, mednarodno primerljiv prostor, kjer se umetnost dotakne obiskovalcev na povsem nov način, dobesedno ne, kot ste zapisali, tudi v spremnem katalogu ob razstavi. Kaj pa, če smo čisto konkretni, pravzaprav prinaša ta razstava pa, če se najprej omejuje na vsebino, torej, kakšne eksponate?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Razstavni prostor je v bistvu razdeljen na dva dela, prvi, vhodni del je mogoče tisto, kar je lahko občuti tudi v tujini, se pravi kopije, makete, reliefi, od antične Grčije s partenonom, vse tja do sodobnih slovenskih umetnikov. To je tisto, kar lahko smo sami tudi izkusili v Anconi in Bologni. Mi smo vse to združili, skupaj s srednjimi šolami, ki so izdelale reliefne skupaj z akademijo, skupaj s srednjo šolo iz Postojne z dvema mostovoma recimo. Ampak korak naprej je bil pa drugi del, tako imenovan eksperiment, kjer nismo samo šli v depoje sodobnih slovenskih, italijanskih in hrvaških umetnikov izbrati likovna dela, ampak smo jih na nek način soočili s slepoto in slabovidnostjo, da so svoj način dela prilagodili temu, da bo vse to se dalo otipat.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Razstava bo sicer obiskovalce popeljala po zgodovini umetnosti, od antične Grčije do sodobne likovne umetnosti. Seveda pa bo tudi opremljena prav posebej recimo z napisi v znakovnem jeziku?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Vsa likovna dela in vse makete imajo podnapise, kjer je osnovna informacija tudi brajci. Skupaj z enim podjetjem pa smo izdelali tudi inovativno spletno aplikacijo, kjer lahko čisto vsako likovno delo ali pa kopijo obiskovalec spozna preko zvočnega opisa in ta zvočni opis je v treh jezikih, je dostopen na več različnih načinov, s klasičnimi, recimo QR kodami oziroma kar z enostavno izbiro na aplikaciji in tako lahko čisto vsak obiskovalec, najsibo Slovenec, Italijan ali pa angleško govorec spozna čisto vsako delo, vsak eksponat, ne da bi za to rabil pretirano dolgo brat v samem razstavnem prostoru.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

No, gre pa za kopije makete, adaptacije znanih likovnih del.

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Ja, res je. Imamo recimo kopijo enega kipa Michelangela v razmerju 1:1. Imamo nekaj maket, ki so seveda pomanjšanje, imamo pa tudi vrsto reliefov, ki so nastali kot interpretacija likovnih del iz 20. stoletja. In to so pa izdelale dijakinje ene srednje šole, v bistvu liceja iz Trantina, se pravi Severne Italije, kjer so v keramiki naredile dela, kot je Banksy, kot je Picasso, kot je recimo Salvador Dalli in drugi. Tako da na nek način lahko tudi osnovnošolce peljemo po razstavi in ob tem jih naredimo v bistvu nek osnovni prerez umetnostne zgodovine od antike do danes.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

No, vsaka galerija ima seveda izobraževalno vlogo. Pri projektu "umetnost onkraj vidnega" je ta vloga pravzaprav razširjena še na izobraževanje o dostopnosti, in to je pravzaprav dostopnost za vse. Začelo se je že tako, da ste

sodelujočim študentom in umetnikom pripravili izobraževanja na temo slepote in slabovidnosti. Peter Rot, tu ste vi sodelovali, tiflopedagog ste, sodelujete z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica. Torej, pomemben del, lahko bi rekli, predproces je bilo pravzaprav torej to izobraževanje.

PETER ROT (tiflopedagog)

Vsekakor, saj to je eden glavnih ciljev. Jaz, no, mogoče kot en popravek, sem zaposlen kot strokovni delavec na medobčinskem društvu. Vsekakor skozi ta projekt, eden izmed ciljev mogoče niti ni samo ta končni produkt, ki ga bodo osebe z okvaro vida lahko otipale in na ta način izkusile umetnosti, ampak eden izmed ciljev je, in se mi zdi, da je bil kar uspešen oziroma, da smo ga že do sedaj uspešno zasledovali in da ga bomo tudi tekom odprtja razstave še, je pa ravno to izobraževanje, izobraževanje javnosti, izobraževanje, bomo rekli, tudi strokovnega kadra, torej, da ne bo samo namenjeno izobraževanje slepim oziroma drugi ranljivim skupinam, ampak tudi za umetnike, kustose, da bodo spoznali skoz, na principu tega našega, kot je prej rekel David, eksperimenta, da je mogoče včasih potrebno le malo neke prilagoditve, le malo misli, le malo, kako ozavestiti potrebe, ki jih imajo ranljive, ranljive skupine, ker dostikrat, potem se dostikrat izkazalo, da nekih ni treba, ne vem kako velikih sprememb, vložkov, kakorkoli, ampak da je le malo pazljivosti, malo premisleka potrebnega, ker bomo rekli, pri prilagajanju, če sledimo smernicam, lahko sledimo sam slepo smernicam in zakonskim ureditvam, ampak če, če tisto ne uvedemo, ne vnesemo v prostor z nekim premislekom, z neko, bom rekel, zdravo kmečko pametjo, so dostikrat ti ukrepi namenjeni sami sebi, tako da tukaj se mi zdi pa, da smo uspeli tudi vse to, kar mogoče je črka že na papirju, da poskušamo ozavestiti vsem tem, ki so bili vključeni do sedaj v ta projekt in verjamem, da bomo še imeli tekom odprtja razstave še veliko enih skupin, enih zunanjih strokovnjakov, ki se tako ali drugače dotikajo ali galerijske umetnosti, da bodo, da bodo videli, kako malo, po eni strani, kako malo je potrebno in kako velik, kako zelo lahko razširiš ta krog občinstva, katerim je potem razstava bolj prijazna?

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Torej, lahko bi rekli najprej že pri samem nastajanju te razstave oziroma projekta, kjer ste o slepoti, o slabovidnosti in drugih oviranostih učili pravzaprav tiste, ki so potem sodelovali pri nastajanju in pa potem med samim ogledom razstave, ki se odpre v petek, se pravi, tudi neke vrste pedagoški program.

PETER ROT (tiflopedagog)

Ja, vsekakor. Vodenje bo tudi omogočeno s prevezami, mogoče za videče, ne, tako da bomo postavljali izzive, bomo postavljali neke, seveda za tiste, ki bodo imeli željo, da se bodo, ne bom rekel zdaj izkusili, ampak da bodo občutili, kako je tudi mogoče skozi tudi z okvaro vida, kako se je prebijati skozi vsak dan. Dostikrat, ko pomislimo na prilagajanje z osebe z okvaro vida, vidimo tiste talne oznake, tista rebra in čepke ali pa si zamislimo brajico. Ampak, to je samo, to je neka majhna prilagoditev v prostoru, ki sama po sebi ni nujno, da je učinkovita ne. Dosti bolj pomembno je, da znamo komunicirati, da znamo stopiti v stik, da znamo razlagat, da znamo pravilno neke predstaviti ene zadeve, opisati zadeve. Tako da na tem področju bomo dali tudi še vnaprej velik poudarek lih zaradi tega, da ozavestimo, da če daš talno oznako, ki jo na primer v tej galeriji sploh ni, torej tisto najbolj očitno, ko pomislimo na slepe, tukaj v tej galeriji niti ne bo teh talnih oznak, ampak obenem bo pa kup drugih, bomo rekli, vsebinskih prilagoditev, ne samo tiste prostorske, ampak vsebinske, in te pol imajo lahko dosti, dost večji učinek, kar tudi tle bo videti v praksi.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

No, zdaj ste se že recimo nekako dotaknili te teme, ne, da inkluzija ni enaka integraciji, da gre za pravzaprav dva različna pojma. Tudi o tem še kaj rečemo v našem drugem javljanju in takrat vam seveda predstavimo tudi, kako so nastajala umetniška dela, ki si jih bodo lahko obiskovalci ogledali tu na razstavi "umetnost onkraj videnega", ampak v tem v našem drugem javljanju.

VODITELJICA

Ja, še dva dni je do odprtja prve taktilne galerije v Sloveniji. V Kromberku si bodo od petka lahko umetniške stvaritve na poseben način ogledali tudi slepi in slabovidni. Tam pa je danes naša terenska ekipa Andreja Čokl. Beseda je tvoja.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Ja, pozdrav še enkrat. V prejšnjem javljanju smo pravzaprav ostali pri razliki med inkluzijo in integracijo. Peter Rot, tiflo pedagog. Pravzaprav, kakšna je razlika? Veliko ste omenjali različne prilagoditve ampak pravzaprav prilagoditve niso tisto, kar ponuja recimo ta razstava?

PETER ROT (tiflopedagog)

Ja, predvsem gre za to da, če povem čez iz izkušenj, ko stopimo mi kot društvo oseb z okvaro vida v stik z neko kulturno ustanovo, ali gre za galerijo, za muzej, je vedno pogovor, kaj nam lahko ponudite. Mi imamo tako pa tako skupino, pripeljemo, ima takšne pa takšne specifikke, kaj nam lahko ponudite? Ja, imamo za vašo skupino to prilagojeno, pa tisto prilagojeno pa tretje prilagojeno. In razlika je, da tukaj, če pride skupina, nenajavljena, pa najsi gre za skupino otrok, najsi gre za skupino oseb s slepoto, najsi gre za skupino oseb, ne vem, na invalidskih vozičkih ali pa z nekimi motnjami v duševnem razvoju, ni treba nič spreminjati, ni treba nič prilagajat. Razstava taka kot je, je dostopna vsem in informator oziroma vodič, ki jih bo popeljal, bo usposobljen, bo imel dovolj znanj, veščin, da vas bo popeljal, da bo ne glede na to, kako težavo imaš, s čim se soočiš, da te bo, da te bo znal peljat skozi to galerijo, in torej bo že osnova kot inkluzivna, torej ne bo treba nobenih prilagoditev, ker, če se vrnemo na to, integracija pa vedno pomeni, da je treba, da je prostor tak kot je, ampak da moraš vnesti prilagoditev, da moraš narest eno spremembo, da je dostopno za nekoga oziroma, da bo nekdo to lahko pač obvladal oziroma doživel v takem smislu kot je bilo namenjeno.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Ves čas omenjamo te prilagoditve, ampak kot smo slišali že prej, niso bile potrebne tako velike, kot bi si morda predstavljali takole na prvo misel. Gospod Dragan Abram, vi ste sicer galeriist, prihajate s Kulturno umetniškega društva Artes. Kakšna je bila vaša vloga pri tem projektu?

DRAGAN ABRAM

No, moja vloga je bila nekje poiskati dejansko dovolj zanimive avtorja, ki bi bili pripravljeni se sicer delno prilagodit za tako vrst razstave No, ampak potem smo nekako skupaj še z muzejem in še z dvema avtorjema iz strani umetnikov poiskali neko širšo skupino, najprej ljudi, potem pa med temi poiskali avtorje, ki bi bili dovolj zanimivi. Prvič. Drugič, da bi tudi sicer tudi sami delali iz različnih materialov, kar nekako se nam je zdelo v štartu že zanimivo, tako da potem slepi res občutijo in toploto in hrapavost in neke gladke dele, neke bolj hrapave in tako. Sicer potem sčasoma se je pa pokazalo, da v bistvu prilagoditev kot takih niti ne bo kaj dosti potrebno. Morda smo tukaj se potem začeli omejevati oziroma prilagajat samo glede na velikost. Morda, da niso preostri robi, robovi ali kaj takega. Sicer pa so avtorji dejansko potem ustvarjali to, kar sicer tudi v svoji produkciji ustvarjajo, tako da kakšnih prav hudih in velikih prilagajanj dejansko tukaj ni bilo, kar nas je po vseh na nek način tako prijetno presenetilo in tudi na ta način smo potem tudi zapeljali vso zadevo.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Torej, presenečeni ste bili tako kot vi kot umetniki, avtorji teh del. Kako so se sicer odzvali na to vaše povabilo k sodelovanju, je bilo morda v začetku vendarle tudi kaj dvoma, kaj strahu, morda?

DRAGAN ABRAM

V bistvu niti ne. Avtorji, pač ta izbor, ožji izbor, ki je bil narejen, dejansko vsi ti avtorji so potem kar z veseljem pristali na to, ker so sami čutili nek izziv pri samem ustvarjanju, tako da v bistvu kar na koncu se je kar 17 avtorjev odzvalo in iz te in iz italijanske in še eden iz hrvaške strani, tako da so vsi potem ustvarjali vsa dela prav z namenom za to razstavo.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Torej, predvsem, kot ste rekli, niso bile prilagoditve takšne kot ste morda pričakovali na začetku. No, ste pa v okviru projekta s slepimi obiskovali razstave, ateljeje sodelujočih umetnikov, kakšen je bil odziv prvih in drugih, se pravi, morda kakšen je bil odziv umetnikov? Najprej, ko so slepi obiskali njihov atelje?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Odzivi so bili mešani, zato ker nekateri umetniki so imeli že izkušnje s slepimi osebami. To se je takoj poznalo. Ne vem, ko je umetnik takoj prijel slepo gospo pod roko pa jo peljal po razstavi recimo. Nekateri so mogoče na začetku bili malce zadržani, tako z ene kot z druge strani. To se je tudi videlo na videu, ki smo ga potem snemali in pri montaži smo to nekako tudi pokazali, se pravi, da so bili zadržki z ene in z druge strani glede na tipologijo umetnosti, ki jo sam umetnik ustvarja oziroma materialov. Na koncu je bil pa izid tega zelo pozitiven, sreča na strani slepe osebe, recimo, da je prvič tipala grafiko in na koncu se je poznalo, da tudi umetnica se je sprostita in je opazila, da v bistvu se ne bo nič uničilo, če se bo nekdo dotaknil. In temu se je tudi korenito prilagodila, potem samostojno pripravila neko drugo obliko grafike, ki je boljša na otip in s tem tudi bolj primerna, da jo razstavimo.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Ja zanimivo je, da ste v projekt uspeli vključiti tudi dvodimenzionalna likovna dela, celo grafike, kot smo omenili. Vsi si nekako predstavljamo, da je recimo kiparstvo nekako lažje dostopno, ne, za osebe z okvaro vida?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Ja, vsekakor, prva misel je bila kiparstvo, figuralika, kar je tisto, kar je nekemu, ki tudi ni imel možnosti recimo se učiti umetnostne zgodovine, tako kot videče osebe, vseeno najbližja. Medtem ko vsa ostala, se pravi, slikarska dela, grafična, konceptualna umetnost, to je nekaj, kar jim je tuje ali pa vsaj jim je bilo tuje. Zdaj, z našim projektom smo jim pa to približali in s tem v bistvu smo dokazali, da ni področja v umetnosti, ki se ga ne bi dalo prilagoditi, zato da je dostopno tudi za osebe z okvaro vida.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Nastala je torej zbirka umetniških del, ki niso samo dopolnjena s prilagoditvami, ampak so bila načrtovana in ustvarjena za vse, tako da so res vsi vabljeni na razstavo. Gre za razstavo, ki bo stalna?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Razstava zagotovo v taki obliki bo stala do sredine decembra, tega leta. Nadejamo si, da bomo razstavo podaljšali, odvisno malo tudi od partnerjev, ki so nam eksponate posojali. Ampak, v vsakem primeru je pa ta del z umetniki in samim videom, skoncipiran tako, da lahko gre kot potujoča razstava po Sloveniji, kjer so tudi že nekateri, ki se zanima oziroma glede na pomen in na način, kako je razstava nastala, lahko merimo tudi na bližnje države.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

Merite pa verjetno na zelo široko publiko?

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Seveda. Ta del, ki so ga ustvarjali umetniki, bi lahko mirno stal v bilokateri galeriji v Sloveniji kot neka kuratorska razstava, ker nabor umetnikov je res izjemen, tako da je primerno res za čisto vse obiskovalce. Glede na to, kaj lahko vidijo pa mislim, da tudi šolske skupine se lahko soočijo s sodobno umetnostjo skozi našo razstavo.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

In razstava bo odprta vsak dan, razen ob nedeljah.

DAVID KOŽUH (Goriški muzej)

Tako je, tako kot center, je od ponedeljka do sobote in naš urnik bo od 10:00 do 18:00 z eno kratko pavzo za malico.

ANDREJA ČOKL (novinarka)

V petek torej odprtje razstave "umetnost onkraj vidnega" in poudarjamo še enkrat, namenjena je prav vsem: tako slepim in slabovidnim kot osebam z drugimi oblikami oviranosti in pa seveda tudi vsem ostalim, ki jih umetnost zanima, tudi zgodovina umetnosti, tako da prav lepo vabljeni. Hvala lepa pa seveda vsem mojim sogovornikom: Igor Miljavec, David Kožuh, Peter Rot in Dragan Abram so nam nekoliko približali to novo taktilno galerijo, ki odpira vrata v petek, kot smo že rekli v Mercator centru v Kromberku. Lepo vabljeni in seveda pozdrav iz Gorice.